

A KÚRIA

1/2013. PJE

A Kúria Polgári Kollégiumának összevont Polgári-Gazdasági Jogegységi Tanácsa, a Kúria Polgári Kollégiumának Kollégiumvezetője által a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (Bszi.) 34. § (1) bekezdése és 32. § (1) bekezdésének a) pontja alapján előterjesztett jogegységi indítvány folytán indult jogegységi eljárásban meghozta a következő

j o g e g y s é g i h a t á r o z a t o t

A csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény (Cstv.) 33/A. §-ának (1) bekezdése alapján indított per tárgya a vezető tisztségviselő felelősségének megállapítása. A peres eljárás illetékét ezért a meg nem határozható pertárgyérték alapul vételével kell megállapítani, tekintet nélkül arra, hogy a felperesnek a keresetlevélben az állított vagyoncsökkenés mértékét meg kell jelölnie, és azt a bíróságnak ítéletében összegszerűen meg kell határoznia.

I n d o k o l á s :

I.

A Kúria Polgári Kollégiumának Kollégiumvezetője a kialakult eltérő joggyakorlat miatt jogegységi eljárás lefolytatását indítványozta abban a kérdésben, hogy a Cstv. 33/A. §-ának (1) bekezdése alapján indított per tárgyának értéke a Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) 24. §-a alapján meghatározható-e, és ehhez képest a Cstv. 33/A. §-ának (1) bekezdése alapján indult perben az illeték alapját az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény (Itv.) 39. § (1)-(2) bekezdése, vagy az Itv. 39. §-ának (3) bekezdése alapján kell-e megállapítani.

A kérdésben eddig meghozott jogerős bírósági határozatokban elfoglalt egyik álláspont szerint a Cstv. 33/A. § (1) bekezdése alapján indított perben a pertárgy értéke meghatározható a Pp. 24. §-a alapján, mert a társasági vagyon mértékének a csökkenését a megállapítási keresetben fel kell tüntetni. A pertárgy értéke - és ebből következően a lerovandó illeték összege is - ehhez igazodik. (Legfelsőbb Bíróság Gfv.IX.30.249/2010/4, Gfv.IX.30.432/2010/4.; Fővárosi Ítéltábla 10.Gf.40.249/2010/2; Pécsi Ítéltábla Gf.II.30.266/2009/7, Gf.II.30.221/2010/4, Gf.IV.30.140/2012/2;

A másik álláspont szerint a Cstv. 33/A. §-ának (1) bekezdése alapján indított perekben a per tárgyának értéke a Pp. 24. §-a alapján nem határozható meg, ezért az illetékfizetési kötelezettség alapját az Itv. 39. §-ának (3) bekezdése szerint kell megállapítani. A Cstv. 33/A. §-ának (1) bekezdése alapján előterjesztett kereset ugyanis nem összegszerű marasztalásra irányul, annak ellenére, hogy a vezető tisztségviselő magatartása következtében a gazdasági társaságnál beállt vagyonsökkenés mértékét meg kell határozni. A bíróság az ilyen kereset alapján indult perben a későbbi esetleges marasztalást jogalapjában és legmagasabb összegében eldöntő előkérdésről határoz. A Cstv. rendelkezései értelmében ugyanis külön perben történik a felelősség megállapítása és a felelős marasztalása. A hitelező csak a felszámolási eljárás jogerős befejezését követően indíthat marasztalás iránti pert, ezért az eljárási költségek ilyen módon történő megtöbbszörözése a felekre nézve is rendkívül méltánytalan, az sem a Pp. 24. §-ából, sem az Itv. rendelkezéseiből nem vezethető le. (Legfelsőbb Bíróság Gfv.X.30.361/2010/3, Kúria Gfv.X.30.047/2012/7; Debreceni Ítéltábla Gf.II.30.182/2011/2, Gf.III.30.011/2010/4, Pf.II.20.390/2011/3, Pf.II.20.458/2011/8; Fővárosi Ítéltábla 13.Gf.40.290/2009/4, 16.Gf.40.558/2011/4; Győri Ítéltábla Gf.II.20.011/2010/17.)

Az indítványozó javasolta olyan döntés meghozatalát, mely szerint a Cstv. 33/A. §-ának (1) bekezdése alapján a vezető tisztségviselő felelősségének megállapítása iránt indított perek esetén a pertárgy értéke nem határozható meg.

Tartalmát tekintve az e perben hozható, a keresetnek helytadó ítélet a közbenső ítélettel rokon: a Cstv. 33/A. §-ának (1) bekezdése alapján indítható peres eljárásban a bíróság eldönti a vezető tisztségviselő felelősségének kérdését, míg a Cstv. 33/A. §-ának (6) bekezdése alapján indítható perben ezen ítéleti megállapítás alapján dönt az összegszerű marasztalás kérdésében.

A perindítás ilyen módon történt szabályozásának célja a hitelezői igények érvényesítésének megkönnyítése, azáltal, hogy a felelősség megállapítására már a felszámolás befejezése előtt lehetőség nyíljon. E céllal ellentétes lenne, ha mind a megállapítási, mind a marasztalási perben a vezető tisztségviselő felelőssége alapján fennálló teljes követelés alapul vételével meg kellene fizetni az illetéket. Az ilyen tartalmú értelmezés ellentétes lenne az Alaptörvény 28. cikkében foglalt értelmezési alapelvekkel is.

II.

A Legfőbb Ügyész álláspontja szerint a vezető tisztségviselő felelőssége megállapítása tényének nincs pénzben kifejezhető

értéke és a felelősség megállapítása nem eredményezi vagyoni értékkel rendelkező jog létrejöttét sem. A Cstv. 33/A. § (1) bekezdése alapján indított per tárgyának emiatt nincs a Pp. 24. § (1) bekezdése szerinti értelemben vett értéke, a polgári eljárási illeték alapját az Itv. 39. § (3) bekezdésének alkalmazásával kell megállapítani.

III.

A/

Az indítványban feltett kérdés megválaszolásához a jogegységi tanács megvizsgálta a Cstv. 33/A. §-ában szabályozott jogintézmény lényeges jellemzőit.

A Cstv. 33/A. §-át - 2006. július 1-jei hatállyal - a 2006. évi VI. törvény 14. §-a iktatta be azzal, hogy annak szabályait a hatályba lépését követően indult ügyekben kell alkalmazni. A Cstv. 33/A. § (1) bekezdése eredeti szövegének első mondata szerint a hitelező vagy a felszámoló a felszámolási eljárás ideje alatt keresettel kérheti a bíróságtól [6. § (1) bekezdés] annak megállapítását, hogy azok, akik a gazdálkodó szervezet vezetői voltak a felszámolás kezdő időpontját megelőző három évben, a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkeztét követően ügyvezetési feladataikat nem a hitelezők érdekeinek elsődlegessége alapján látták el (ideértve a környezeti terhek rendezését is), és ezáltal a társasági vagyon a keresetben meghatározott mértékben csökkent.

A Cstv. 33/A. §-ának (1) bekezdését - 2009. szeptember 1-jei hatállyal - a 2009. évi LI. törvény 19. §-a módosította azzal, hogy a módosított rendelkezéseket a hatályba lépését követően kezdeményezett eljárásokban kell alkalmazni. A Cstv. 33/A. § (1) bekezdése módosított szövegének első mondata szerint a hitelező vagy - az adós nevében - a felszámoló a felszámolási eljárás ideje alatt keresettel kérheti a bíróságtól [6. § (1) bekezdés] annak megállapítását, hogy azok, akik a gazdálkodó szervezet vezetői voltak a felszámolás kezdő időpontját megelőző három évben, a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkeztét követően ügyvezetési feladataikat nem a hitelezők érdekeinek elsődlegessége alapján látták el, és ezáltal a gazdálkodó szervezet vagyona csökkent, vagy a hitelezők követeléseinek teljes kielégítését megghiúsították, vagy elmulasztották a környezeti terhek rendezését.

A Cstv. 33/A. §-ának (1) bekezdését legutóbb - 2012. március 1-jei hatállyal - a 2011. évi CXCVII. törvény 35. §-a módosította, de ez a módosítás az első mondatban foglalt rendelkezéseket nem érintette, így a hatályos szöveg megegyezik a 2009. évi LI. törvény 19. §-ával módosított szöveg első mondatával.

A jogegységi tanácsnak elsőként abban a kérdésben kellett állást foglalnia, a Cstv. 33/A. § (1) bekezdése alapján indított megállapítási perekben a hatályos törvény rendelkezései szerint meg kell-e határozni, hogy a gazdálkodó szervezet vagyona milyen összeggel csökkent a vezető tisztségviselők jogellenes magatartása következtében.

A 2009. szeptember 1-ig hatályos rendelkezések alapján egyértelmű volt, hogy a megállapítási perben meg kellett határozni azt az összeget, amelynek a megfizetésére a bíróság a marasztalási perben kötelezhette a vezető tisztségviselőket.

2009. szeptember 1. óta jelenleg is hatályban lévő szöveg nyelvtani értelmezésével arra a következtésre lehet jutni, hogy a bíróságnak a megállapítási perben csak az első fordulat megvalósulása esetén kell a vagyon csökkenésének tényét megállapítania, a másik kettőnél látszólag teljesen más szempontokat kell figyelembe vennie.

Nem hagyható azonban figyelmen kívül, hogy a Cstv. 33/A. §-ának a 2009. évi módosítása bevezette a vagyoni biztosíték alkalmazását, mely a 2009. évi módosítást követően az (1) bekezdésben, 2012. március 1-től a (2) bekezdésben szerepel. E szerint a felperes vagyoni biztosítékot kérhet a keresetben „a hitelezők követelésének kielégítése céljából”. E rendelkezés, valamint a Cstv. 63. § (3) bekezdésének, illetve 2012. március 1-től a Cstv. 33/A. § (5)-(6) bekezdéseinek az együttes értelmezésével – mely szerint a bíróság a hitelezői követelések „arányos kielégítéséről rendelkezik” – okszerűen az a következtetés vonható le, hogy a Cstv. 33/A. § (1) bekezdése szerinti megállapítási per ugyan valóban csak a felelősség megállapításáról rendelkezik, ennek ellenére a felperesnek a keresetben változatlanul mindhárom törvényi tényállás esetében meg kell jelölnie azt az összeget, amelyre vonatkozóan a vezető tisztségviselő felelősségének a fennállását állítja, és erről a bíróságnak az ítéletében rendelkeznie kell.

Az első fordulat esetén azt az összeget kell megjelölni, amellyel a vezető tisztségviselő jogellenes magatartása miatt az adós vagyona csökkent; a második fordulat esetében azt, amelyért a vezető tisztségviselő jogellenes magatartása miatt az adós gazdálkodó szervezet nem tud helytállni a hitelezők felé; a harmadik fordulatra alapított kereset esetén pedig azt az összeget, amelyre nézve a vezető tisztségviselő felelőssége azért áll fenn, mert a környezeti terhek nem szüntethetők meg a felszámolási eljárás során az adós vagyonából.

Az összeg keresetben való meghatározásának jelentősége van a vagyoni biztosíték mértéke megállapításánál is, mivel a marasztalási per befejezését követően 2012. március 1-jét megelőzően a Cstv. 33/A. § (4) bekezdése, ezt követően pedig az (5) bekezdése alapján a vagyoni biztosítékot kell a hitelezők között a marasztalási ítéletben foglaltaknak megfelelően – követelésarányosan – szétosztani.

Egyértelműen megállapítható tehát, hogy a Cstv. 33/A. §-ára alapított megállapítási perekben - függetlenül attól, hogy azok mikor indultak - a vezető tisztségviselő jogellenes magatartása következtében a gazdálkodó szervezetnél bekövetkezett vagyon csökkenésének mértékét a bíróságnak ítéletében meg kell állapítania, és ehhez igazodik a vagyoni biztosíték mértéke is.

B/

A jogegységi indítványban feltett kérdés arra vonatkozik, hogy ha a felperesnek a keresetlevélben meg kell jelölnie, illetve a bíróságnak meg kell állapítania ítéletében, hogy a vezető tisztségviselő jogellenes magatartása következtében a gazdálkodó szervezetnél milyen összegű volt a vagyonsökkenés mértéke, és ebből következően a vezető tisztségviselő mely összeghatárig marasztalható, akkor hogyan kell meghatározni a pertárgy értékét, és ehhez képest az illeték alapját.

A Pp. 24. § (1) bekezdése akként rendelkezik, hogy a pertárgy értékének megállapításánál a keresettel érvényesített követelés vagy más jog értéke irányadó.

A jogegységi tanács álláspontja szerint a Cstv. 33/A. §-a alapján kialakított speciális, ún. kétlépcsős szabályozás azt biztosítja, hogy az első perben megállapításra kerüljön a vezető tisztségviselők felelőssége és annak mértéke, s e per során a vagyoni biztosíték nyújtásával az esetlegesen később megindítandó marasztalási per kielégítési alapja is biztosítottá váljon. A vezető tisztségviselő felelősségének megállapítása alapján azonban végleges marasztalására csak akkor kerülhet sor, ha fedezet hiányában az adós vagyonából valóban nem történik meg a hitelezői igények kielégítése. A vezető tisztségviselőkkel szemben tehát csak a felszámolási eljárás befejezése után lehet marasztalás iránti igényt érvényesíteni.

Meghatározó jelentősége van annak, hogy a megállapítási per előfeltétele a későbbi marasztalási per megindításának, a felperesek személye azonban nem feltétlenül azonos a két perben. A Cstv. 33/A. § (1) bekezdése bármelyik hitelező, illetve az adós nevében a felszámoló számára is lehetővé teszi a megállapítási per megindítását. A felszámolási eljárás befejezése után megindítható marasztalási pert nem ugyanaz a személyi kör kezdeményezheti felperesként. A felszámoló (ebben a minőségében) marasztalási keresetet már nem nyújthat be, felszámolói státusa a felszámolási eljárás jogerős befejezésével megszűnik, az adós pedig jogutód nélkül megszüntetésre kerül. Ezzel szemben a felszámolási eljárás során az adós vagyonából teljes kielégítéshez nem jutott bármelyik

hitelező is benyújthat keresetet a vezető tisztségviselő marasztalása iránt, nemcsak az, aki korábban a megállapítási pert kezdeményezte.

A megállapítási perben pernyertes felperes hitelező, kizárólag a megállapítási perben hozott ítélet birtokában nem jogosult a vezető tisztségviselőkkel szemben a saját követelése teljesítését kérni, a felszámoló pedig pernyertessége esetén sem tudja ily módon elérni, hogy a vezető tisztségviselők a felszámolási vagyona befizessék a megállapított összeget. A felelősséget megállapító ítélet csak azt a jogot biztosítja valamennyi hitelező számára, hogy a felszámolási eljárás befejezése után marasztalási keresetet nyújtson be a vezető tisztségviselőkkel szemben, a ki nem elégített követelése összegének erejéig. Ennek során azonban a hitelezők a marasztalás iránti perben értelemszerűen nem a teljes vagyonsökkenés összegére vonatkozó igényt, hanem csak a saját, ki nem elégített hitelezői igényükkel megegyező összegű követelést érvényesíthetnek.

Mindezek alapján a jogegységi tanács arra a jogi következtetésre jutott, hogy a megállapítási keresetben megjelölt vagyonsökkenést nem lehet a Pp. 24. §-ának (1) bekezdése alapján a keresettel érvényesített követelés értékének tekinteni. A megállapítási perben a pertárgy értéke nem határozható meg, ezért az illetéket az Itv. 39. §-ának (3) bekezdése szerint kell kiszámítani és megfizetni.

IV.

A kifejtett indokok alapján a jogegységi tanács a bírósági jogalkalmazás egységének biztosítása érdekében (Bszí. 25. §) a rendelkező részben foglaltak szerint határozott és a határozatát a Bszí. 42. §-ának (1) bekezdése alapján a Magyar Közlönyben közzéteszi.

Budapest, 2013. január 21.

Dr. Török Judit s.k.
a jogegységi tanács elnöke

Dr. Csőke Andrea s.k.
előadó bíró

Dr. Pethőné dr. Kovács Ágnes s.k.
bíró

Tamáné dr. Nagy Erzsébet s.k.
bíró

Dr. Farkas Attila s.k.
bíró

A kiadmány hiteléül:

(Safranyikné Nyáregyházi Klára)
tisztviselő